

Аналітична записка
Серія «Національна безпека», № 1, 2019

ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ САНКЦІЙ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ РОСІЇ

О. М. Суходоля, д. н. держ. упр., професор, завідувач відділу
енергетичної та техногенної безпеки
Національного інституту стратегічних досліджень

В аналітичній записці досліджено режими санкційних обмежень, застосованих США та ЄС, щодо Росії у відповідь на агресію проти України. Проаналізовано ефективність та результативність застосування санкцій з точки зору їх впливу на економічну ситуацію в Росії. Визначено проблеми застосування санкційних режимів та наведено приклади «обходу» режиму санкцій. Зроблено висновки щодо умов, за яких вдається досягнути ефективності застосування санкцій. Запропоновано рекомендації щодо застосування санкційного інструментарію для цілей забезпечення національної безпеки.

Запровадження окремими країнами та міжнародними організаціями режиму санкцій на сьогодні, в умовах подальшої глобалізації, стало одним із основних реальних робочих інструментів впливу на поведінку окремих суб'єктів на міжнародній арені.

Санкції розглядаються як запобіжні та обмежувальні заходи, які дозволяють реагувати на політичні виклики та події, що суперечать цілям і цінностям країн, що їх застосовують.¹ Для прикладу, ЄС визначає наступні ключові цілі при застосуванні режиму санкцій: забезпечення цінностей, фундаментальних інтересів та безпеки ЄС; збереження миру; зміцнення та підтримка демократії, верховенства права, прав людини та принципів міжнародного права; запобігання конфліктам та зміцнення міжнародної безпеки.

При цьому, санкції відображаються у безпосередніх рішеннях урядів країн (та/або уповноважених органів влади) та практичних діях спрямованих на:

- переривання дипломатичних відносин з цільовою країною або скоординоване відкликання дипломатичних представників;
- запровадження «ембарго» на поставки зброї;
- обмеження на пересування (прийом) осіб, що знаходяться в санкційному списку: цільові особи не можуть в'їхати до країн, які наскладують санкції;
- заморожування активів, що належать особам або організаціям, включеним до санкційного списку: всі їхні активи заморожуються, а фізичні та юридичні особи не можуть надавати будь-які кошти зазначеним особам;
- економічні санкції або обмеження щодо цільової країни, що стосуються окремих галузей економічної діяльності, включаючи заборону на

¹ Зазвичай, санкції (обмежувальні заходи) застосовуються країнами за власною ініціативою або для виконання резолюцій Ради Безпеки ООН. США та ЄС, на сьогодні запровадили санкції проти Ірану, КНДР, Венесуели, та щодо суб'єктів (фізичні та юридичні особи, країни) які здійснювали дії направлені на порушення територіальної цілісності України.

імпорт або експорт певних товарів, інвестиційні заборони, заборони на постачання певних послуг тощо.

Метою даного дослідження є оцінка ефективності застосування режиму санкцій запроваджених щодо Російської Федерації з боку міжнародного співтовариства у зв'язку з порушенням територіальної цілісності України.² Зокрема, буде проаналізовано санкційні режими запровадженні ЄС³ та США⁴, як країн що є найбільш вагомими з точки зору примушування Росії до зміни поведінки у міжнародних відносинах.⁵

Застосування режиму санкцій

Для цілей дослідження проведено огляд впливу запроваджених США та ЄС обмежень на взаємодію із Російською Федерацією, окремими фізичними та юридичними особами з точки зору спроможності до реалізації великих енергетичних інфраструктурних проектів Росії, що безпосередньо спрямовані на підтримку дій, які спричинили порушення незалежності та територіальної цілісності України.

Загалом, з моменту порушення Росією суверенітету та територіальної цілісності України, з боку ЄС та США застосовувались наступні інструменти санкційного впливу:

- дипломатичні заходи (виключення Росії з G8, позбавлення Російської делегації права голосу в ПАРЄ, припинення проведення самітів ЄС-Росія, призупинення практичної співпраці НАТО-Росія тощо);
- індивідуальні санкції (заморожування активів та обмеження подорожей окремих фізичних та юридичних осіб включених до санкційного

² Мається на увазі трактування порушень, які стали обґрунтуванням для запровадження санкцій, а саме: дії пов'язані із порушенням в Україні прав людини у 2013-14 роках, анексією Криму Росією та порушенням свободи, суверенітету та територіальної цілісності України.

³ EU restrictive measures in response to the crisis in Ukraine
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/ukraine-crisis/>

⁴ Ukraine-/Russia-related Sanctions. <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/pages/ukraine.aspx>

⁵ Слід зазначити, що до санкцій ЄС та США приєдналась велика кількість країн. Зокрема санкції щодо Росії застосували: ЄС, США, Австралія, Канада, Великобританія, Німеччина, Норвегія, Швеція, Швейцарія, Нова Зеландія, Україна, Японія (загалом понад 41 країна) та неформально Китай.

списку);

- обмеження економічних відносин з Кримом та Севастополем (заборона на інвестиції та передачу технологій окремим суб'єктам господарювання);

- обмеження економічного співробітництва з Росією за окремими секторами (запровадження обмежень на функціонування окремих секторів критичної інфраструктури, зокрема в частині реалізації великих інфраструктурних енергетичних проектів, чи функціонування великих суб'єктів господарювання в цих секторах).

Санкції запроваджувались поетапно, починаючи від запровадження візових санкцій та блокування активів щодо визначеного переліку осіб до накладання галузевих економічних санкцій (на окремі галузі чи компанії). Зазвичай посилення санкцій відбувалось лише внаслідок істотного порушення Росією норм міжнародного права та/або ескалації ситуації.

Так, після запровадження у березні 2014 року санкцій першого етапу, (візові обмеження та заморожування активів), внаслідок порушення територіальної цілісності України, наступного разу ЄС та США посилили санкції лише наприкінці липня 2014 року (у відповідь за збиття з російської пускової установки малазійського пасажирського літака рейсу МН17). Посилення санкцій здійснювалось шляхом накладання секторальних економічних санкцій та обмежень щодо торгівлі продукцією військового та подвійного призначення. Зокрема, санкції передбачали обмеження для російських банків та російських компаній щодо доступу до ринків капіталу, а також реалізації окремих проектів в енергетичній сфері, шляхом заборони інвестицій в енергетичні проекти та експорту і реекспорту до Росії високотехнологічного обладнання.

Пізніше ЄС та США лише посилювали, уточнювали та розширювали перелік компаній, що підпадають під санкційний режим. Зокрема, наприкінці 2014 року та у 2015 році були запроваджені санкції щодо конкретних

суб'єктів господарювання енергетичного сектору Росії (Роснафта, Транснафта, Газпромнафта, Газпром, Лукойл, Сургутнафтогаз). Окрім заборони на торги облігаціями цих компаній з терміном обігу понад 30 днів і участі в організації випусків таких паперів, запроваджувалась заборона на поставки російським нафтогазовим компаніям товарів і технологій, що використовуються для освоєння родовищ вуглеводнів на глибоководних ділянках і арктичному шельфі, а також в сланцевих пластах. У 2016 році США розширили санкції, додавши до санкційного списку компанії, пов'язані з будівництвом Керченського мосту та дочірні підприємства Газпрому.

У 2017 році (через втручання Росії у вибори в США) Президент США Д. Трамп підписав закон, яким передбачалось накладання додаткових санкцій на Росію (*а також на Іран та КНДР*). Зокрема, передбачалось запровадити штрафні заходи, в тому числі й для європейських компаній, які будуть співпрацювати з російським Газпромом при будівництві газопроводу Північний потік-2. У цьому ж році ЄС та США розширили санкції щодо компаній та осіб, залучених до незаконного завезення газових турбін німецької компанії Siemens до анексованого Росією Криму.

У 2018 та 2019 році посилення режиму санкцій не відбувалось. ЄС та США лише уточнювали список осіб, які підпадають під санкції, та продовжували термін дії раніше накладених санкцій. При цьому, чергова ескалація Росією ситуації, а саме захоплення військових українських кораблів в Керченській протоці у листопаді 2018 року, фактично не призвела до посилення режиму санкцій. Реакцією ЄС та США стало лише уточнення списків осіб, які підпадали під дію візових обмежень та заморожування активів.⁶ Даний факт свідчить про існування своєрідної межі зростання санкційного тиску та його ефективності внаслідок існування окремих «особливих інтересів»⁷ країн, які застосовують санкції.

⁶ OFAC takes action in partnership with the EU and Canada. Specially Designated Nationals List Update <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/OFAC-Enforcement/Pages/20190315.aspx>

⁷ Під такими «особливими інтересами» будемо розуміти будь-які інтереси геополітичного,

Систематизацію причин, етапів та інструментів санкційного впливу щодо Російської Федерації наведено у Таблиці 1.

Аналіз етапів запровадження санкцій та їх предмету застосування свідчить про досить обережний підхід ЄС та США до їх запровадження, посилення та дотримання.

Запровадження чи посилення санкцій зазвичай слідувало після порушення Росією законодавства чи усталених правил поведінки на міжнародній арені, які викликали значний суспільний резонанс та політичний виклик для урядів країн, що запроваджували санкції.

Таблиця 1

Санкції проти Російської Федерації

Дата	Спонукальна причина	Країна	Інструменти санкційного впливу
Березень 2014 року	Порушення прав людини в Україні, анексія Криму	США/ЄС, інші країни (до 40 країн), Україна	Візові санкції. Замороження активів.
Квітень-Червень 2014	Дестабілізація ситуації на Сході України	США/ЄС, Україна	Візові санкції. Заморожування активів. Припинення нової інвестиційної діяльності на окупованих територіях.
Липень - Серпень 2014	Ескалація агресії з боку Росії на Донбасі, збиття пасажирського літака МН17	США/ЄС, Україна	Уточнення списків осіб що підпадають під санкції. Обмеження на інвестиції, торгівлю та постачання обладнання в Крим. Секторальні санкції (фінансовий, енергетичний сектори та оборонний сектор) щодо Росії. Обмежений доступ до ринку боргових зобов'язань.
Листопад-грудень 2014	Подовження дестабілізації ситуації на Сході України	США/ЄС, Україна	Подовження санкцій. Уточнення списків осіб що підпадають під санкції.
2015 - 2019	Санкції	США/ЄС, інші	Подовження, розширення та

внутрішньополітичного, економічного чи приватного характеру, що зумовлюють непослідовність та неоднозначність дій керівників країн щодо проголошених принципів застосування режиму санкцій.

	розширювались з огляду на резонансні події ⁸	країни, Україна	уточнення санкцій. Уточнення списків осіб що підпадають під санкції.
--	---	-----------------	--

При цьому санкції ЄС, у порівнянні з санкціями введеними США, є більш м'якими, що пояснюється значною залежністю економік країн ЄС від Росії та наявністю в ЄС «проросійського лобі» сформованого переважно за рахунок корумпування Росією окремих європейських політиків чи посадовців.

Слід також відзначити існування суттєвого рівня протидії щодо запровадження санкцій, їх розширення та поглиблення з боку окремих політичних сил чи політичних лідерів, чи лідерів громадської думки в цих країнах. Так, проти розширення санкцій чи їх продовження свого часу виступали окремі посадовці та політичні лідери Греції (2016), Словаччини (2014), Угорщини (2015-2019), Чехії (2016, 2018), Кіпру (2014), Німеччини (2018), Франції (2018), Фінляндії (2018), Італії (2016, 2019) тощо⁹.

США, у свою чергу, в рамках політики застосування санкційних обмежень намагаються збалансувати власні національні інтереси та знайти шляхи одночасного збереження робочих відносин із ЄС та Росією. При цьому США намагаються досягнути угод з ЄС, які допоможуть «виходу» американського природного газу на ринки ЄС.

Загальна оцінка ефективності впливу санкцій

Запровадження санкцій серйозно впливає на макроекономічну ситуацію у Росії, проте у довгостроковому плані.

Зростання внутрішнього та зовнішнього боргу Росії, неможливість доступу до джерел зовнішніх запозичень та падіння цін на нафту призвели до обвалу російського рубля у 2014 році. В кінці квітня 2014 року агентство

⁸ Збиття пасажирського літака МН17, порушення санкційного режиму (постачання газових турбін Simens до Криму), застосування хімічної зброї (м.Солсбері), ескаляція ситуації на Донбасі.

⁹Санкції в обмін на сирійців: стало відомо, як у ЄС ухвалили покарання РФ за Азов.
<https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/04/17/7095302/>

Standard & Poor's знизило довгостроковий рейтинг Росії за зобов'язаннями в іноземній валюті. Результатом цього стало стрімке виведення капіталу з Росії у 2014 році. Протягом 2014 року було виведено капіталу у загальній сумі 151,5 млрд дол. США, що на 90 млрд дол. перевищило вивід капіталу у 2013 році.¹⁰

Реагуючи на ситуацію, у серпні 2014 році уряд Росії прийняв рішення продовжити мораторій на перерахування пенсійних накопичень громадян в недержавні фонди до 1 січня 2016 року, чим фактично було зруйновано принцип роботи накопичувальної пенсійної системи і перетворено систему пенсійного забезпечення Росії на фінансову піраміду. 27 квітня 2015 року Президент РФ В. Путін на засіданні Ради законодавців у Санкт-Петербурзі заявив, що російська економіка через санкції недоотримала 160 млрд дол. США.

Неможливість зовнішніх запозичень також призвела до стрімкого зростання внутрішнього боргу Росії. За результатами 2017 року цей борг збільшився на 18,8 % (до 7 трлн 247,1 млрд рублів). Результатом стало суттєве прискорення інфляції, знецінення рубля та збільшення кредитних ставок банківської системи.¹¹

У лютому 2018 року Росія ліквідувала резервний фонд, оскільки його було вичерпано на покриття дефіциту державного бюджету в попередні роки. Його залишки об'єднали з Фондом національного добробуту, який також станом на початок 2018 року скоротився на 14 % та становив 3 752,94 млрд рублів (65,15 млрд дол. США).

Дослідження Bloomberg Economics¹² оцінює втрати російської економіки за період дії санкцій (2014-2018 роки) у 6 %¹³ порівняно з

¹⁰ Tyll, L., Pernica, K., & Arltová, M. (2018). The impact of economic sanctions on Russian economy and the RUB/USD exchange rate. *Journal of International Studies*, 11(1), 21-33. doi:10.14254/2071-8330.2018/11-1/2

¹¹ Tyll, L., Pernica, K., & Arltová, M. (2018).

¹² Here's One Measure That Shows Sanctions on Russia are Working. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-11-16/here-s-one-measure-that-shows-sanctions-on-russia-are-working>

¹³ Однак дослідження, що окрім санкцій такі показники падіння пояснюються падінням цін на нафту, що не може розглядуватись як результат санкцій.

показниками, які могли б бути без обмежувальних заходів.

У той же час, отримані дані показують, що санкції мали вплив на Росію, але не викликали того шоку, який міг очікуватись. Хоча запроваджені санкції погіршили макроекономічну ситуації в Росії й призвели до загального зниження доходів суб'єктів господарювання та рівня життя громадян Росії, поведінка Росії на міжнародній арені не змінилась. Санкції також не вплинули на політику Росії щодо України, яка через застосування гібридних інструментів спрямована на примушування України до миру на російських умовах.

У частині енергетичного сектору загальносистемні наслідки запровадження санкцій стали більш відчутними.

Російські компанії були змушені припинити реалізацію окремих проєктів із іноземними партнерами (проєкти в Карському морі та Сибіру), у тому числі з видобування вуглеводнів в акваторії Чорного моря (проєкт Роснафти та ExxonMobil).¹⁴ Окрім того, внаслідок введення обмежень на передачу технологій, російським компаніям стало значне складніше отримати доступ до сучасних технологій видобутку нафти та газу. Серйозні виклики постали перед енергетичними компаніями Росії які, як наслідок, звернулись до уряду Росії по допомогу у фінансуванні поточної операційної діяльності чи в реалізації окремих проєктів.^{15,16}

Разом з тим, у короткостроковій перспективі, запровадженні санкції також не створюють значних труднощів для нафто- та газовидобутку Росії. Реальні загрози виникають у довгостроковій перспективі. У період до 2030 року підтримувати обсяг видобутку нафти в Росії буде все складніше, що

Ціни на нафту протягом 2014 року знизилась приблизно від ціни близько 115 за барель до 60 дол. США. Після невеликого відновлення на початку 2015 року, ціни на нафту падали протягом решти року. Найнижча ціна встановилась 20 січня 2016 року, коли за барель нафти торгувалася за ціною 27,1 дол. США. Пізніше ціна на нафту почала зростати, і на сьогодні складає біля 70 дол. США за барель.

¹⁴ Приостановка по требованию. «Роснефть» не смогла продолжить работы на участке черноморского шельфа из-за санкций. <https://www.rbc.ru/newspaper/2017/10/30/59f330c19a79474dc2d6c295>

¹⁵ Сечин попросил 1,5 трлн рублей для «Роснефти» из-за санкций. <https://www.forbes.ru/news/265197-sechin-poprosil-15-trln-rublei-dlya-rosnefti-iz-za-sanktsii>

¹⁶ «Газпром» меняет ценовую политику из-за санкций. <https://www.vedomosti.ru/business/articles/2014/08/13/gazprom-menyaet-cenovuyu-politiku-iz-za-sankcij>

пояснюється об'єктивним погіршенням якісних характеристик родовищ і зростання частки важко видобувних запасів.

Центр досліджень у сфері енергетики бізнес-школи SKOLKOVO у своїй публікації «Перспективи російського нафтовидобутку: життя під санкціями»¹⁷ зазначає, що підтримати видобуток можна було б за рахунок поглибленої розробки діючих традиційних нафтових родовищ із застосуванням методів інтенсифікації видобутку (гідророзрив), третинних методів збільшення нафтовіддачі тощо), шляхом розробки нетрадиційних запасів нафти на суходолі або за рахунок розробки морських родовищ (в тому числі на арктичному шельфі). Однак у російських компаній зараз практично немає своїх технологій і обладнання для освоєння нетрадиційних і морських запасів, а доступ до сучасних іноземних технологій обмежують введені санкції.

Виключення з санкційного режиму

Огляд застосування санкційних режимів вказує також на існування проблеми їх дотримання.

Однією із основних цілей введення санкцій проти окремих фізичних та юридичних осіб було формування інструментів тиску на керівну верхівку Росії (російських високопосадовців, олігархів та їх бізнесів). Поряд із тим, слід відзначити, що нечіткість положень законодавства щодо запровадження санкцій, а також передоручення контролю за їх дотриманням окремим підрозділам визначених органів влади дозволяє досить вільно трактувати прийняте законодавство та контролювати дотримання запроваджених санкцій.

Для прикладу, Закон США «Про протидію ворогам Америки через санкції» (CAATSA, 2017)¹⁸ передбачав можливість запровадження санкцій

¹⁷Перспективы российской нефтедобычи: жизнь под санкциями. <https://energy.skolkovo.ru/downloads/documents/SEneC/research04-ru.pdf>

¹⁸ Countering America's Adversaries Through Sanctions Act. Aug. 2, 2017. <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/3364/text>

щодо експортних газопроводів Росії (наприклад, проектів «Північний потік – 2» та «Турецький потік»). Потенційно закон дозволяє президенту США ввести обмеження на будь-які операції на суму понад 5 млн дол. США на рік на поставку обладнання та послуг як для будівництва нових, так і для підтримки роботи існуючих газопроводів. Проте рішення президента США щодо запровадження санкцій є можливим за двох умов: 1) якщо вони загрожують національним інтересам США і 2) якщо санкції вводяться «з попередніми консультаціями з європейськими союзниками». Саме за такого формулювання позиція Німеччини фактично унеможлиблює застосування даного положення законодавства.

Окремо слід відзначити делегування президентом США права щодо застосування санкційного режиму міністерству фінансів США. За період запровадження санкцій мінфіном США було прийнято кілька десятків рішень щодо «відстрочення застосування санкційного режиму» чи вилучення із «санкційного списку» окремих фізичних чи юридичних осіб.¹⁹

У результаті, прикладами, що свідчать про недостатню ефективність санкційних режимів, можуть бути названі:

- відсутність застосування обмежень до компаній, які беруть участь у реалізації проекту «Північний потік -2»;
- рішення США щодо послаблення в сфері імпорتنих мит на алюміній, а також щодо проведення операцій із активами О. Дерипаски (Rusal, EN+ та Gaz Group), які були включені до санкційного списку;
- порушення режиму обмежень щодо поставки обладнання на територію окупованого Криму (наприклад, поставки турбін Siemens), участі компаній ЄС у будівництві Керченського мосту, розвитку проектів на шельфі біля Криму тощо.

¹⁹ General Licenses. <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/pages/ukraine.aspx>

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Проведений аналіз свідчить про неоднозначність процесу застосування санкцій, їх ефективності і результативності, як інструменту впливу.

У частині макроекономічного впливу серед основних результатів запровадження антиросійських санкцій слід відзначити виведення з Росії інвестиційного капіталу, що має загальний макроекономічний вплив на економіку Росії та її якісні показники. Причиною чого стали як переоцінка ризиків інвестування та ведення бізнесу в Росії, так і дотримання санкційних обмежень. У той же час, відтік капіталу не був викликаний виключно санкціями. Фактично він почався за декілька місяців до введення санкцій завдяки негативному прогнозу розвитку російської економіки через її залежність від експорту нафти. Загалом, у короткостроковій перспективі бажані результати від застосування санкцій досягаються у сукупності із іншими факторами впливу в залежності від конкретної ситуації на зовнішніх та внутрішніх ринках.

У той же час, у довгостроковій перспективі застосування санкцій щодо тієї чи іншої країни призводить до її невідворотного технологічного та економічного відставання, а відтак послаблює конкурентні переваги цієї країни та здатність витримувати довготривале протиборство.²⁰

Як зазначено у публікації Московського центру Карнегі,²¹ *«технологічні санкції діють з накопичувальним ефектом, за принципом складного відсотка: чим більше часу проходить, тим сильніше потенційне технологічне відставання, дефіцит фінансування та негативний ефект від санкцій. .. У довгостроковій перспективі вони в змозі поставити під загрозу підтримання обсягів видобутку і розвиток експортної трубопровідної інфраструктури, поступово витискаючи Росію з зовнішніх ринків...».*

²⁰ Санкции замедленного действия, или Россия в нефтяной ловушке. <https://republic.ru/posts/1/1194826>

²¹ Российский нефтегаз и санкции: что дальше? <https://carnegie.ru/commentary/76720>

При цьому слід відзначити, що нечіткість формулювань у прийнятих актах законодавства (якими запроваджуються санкції) дозволяє досить «гнучко» підходити до застосування тих чи інших положень в залежності від конкретних чинників (наприклад геополітичні інтереси, приватні інтереси політичних фігур, домовленості щодо контролю за активами тощо), що виходять за межі заявлених цілей застосування санкцій. Тому, не варто виключати можливість маніпулювання режимами санкцій з метою «політичних домовленостей» між країнами, політичними лідерами чи корпораціями.

Для України, яка теж розпочала практику запровадження режиму санкцій у якості інструменту впливу на поведінку інших акторів на міжнародній арені, можна зробити ряд рекомендацій щодо забезпечення їх реалізації.

Запровадження санкційних режимів потребує узгодження цілого комплексу питань та факторів, що потребує детального опрацювання різних аспектів прийняття рішень (оцінка цілей, вразливостей, очікуваний результат), етапів запровадження санкцій та контролю за їх виконанням. При цьому, для забезпечення ефективності та результативності санкційних режимів критично необхідно забезпечити дотримання щонайменше наступних умов:

- санкції у законодавчих актах необхідно формулювати максимально чітко для уникнення альтернативного трактування (відсутність чіткого формулювання тексту санкційних обмежень є основою для незастосування чи уникнення санкцій);
- санкції повинні служити чітко визначеним і досяжним політичним цілям (без цього вони не отримують достатньої підтримки з боку тих, хто буде залучений для їх запровадження та контролю за їх дотриманням);
- санкції мають сприяти національним суб'єктам, які допомагатимуть країні у імплементації та контролі за санкційним режимом (без зацікавлення

національних суб'єктів (заінтересованих фізичних осіб та компаній), ефективність роботи органів державної влади буде низькою);

- санкції потрібно використовувати разом із іншими інструментами сили, включно з дипломатією, економічною допомогою і підтримкою, а також подачею сигналів у сфері безпеки та оборони (самі собою санкції не часто досягають цілей і потребують підтримки з інших сфер);

- санкції добре працюють, якщо вони узгоджені із діями інших країн, міжнародних партнерів зі схожими цілями (без цього будуть створені схеми обходу застосованих санкцій).

Виходячи із зазначеного, на даному етапі практики застосування такого інструменту впливу як «санкції», доцільно створити при Раді національної безпеки і оборони України робочу групу з питань уточнення методології формування «санкційних обмежень» та процедур контролю за їх дотриманням.

До складу робочої групи доцільно залучити представників Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України, Державної служби фінансового моніторингу України, Державної служби експортного контролю України, Міністерства закордонних справ України, Служби безпеки України, ряду галузевих міністерств та відомств (відповідальних за сектори критичної інфраструктури).

Доцільно також забезпечити широке інформування щодо порушення санкційних обмежень.